

1. stavak *Allegro* je u A-duru u 4/4 taktu. Stavak (bez kadence) ima 313 taktova u sonatnoj formi (ekspozicija, razvoj, repriza). U ekspoziciji orkestar uvodi dve teme, ali ne kontrastne, već obe lirске. Klavir preuzima tek posle dva i po minuta, i uvodi treću temu. Mocart je za ovaj koncert napisao solističku kadencu od 30 taktova (izvodi se između 297. i 298. takta stavka), iza koje stavak polako bleđi, pripremajući slušaoca za drugi stavak.

2. stavak *Adagio* je u fis-molu u ternarnoj formi i 6/8 taktu sicilijane. Ako imate meko srce, ponosite maramice: kritičari kažu da je ovo jedan od najtragičnijih Mocartovih stavaka. U ovoj sicilijani obe teme su melanholične. Stavak otvara solo klavir kroz 11 taktova, a zatim vodi glavnu reč, uz lakšu potporu orkestra.

3. stavak je u KV¹ označen kao *Presto*, dok je u KV⁶ *Allegro assai*, a obe oznake znače "vrlo brzo". Stavak ima 524 taktova u kombinaciji sonatne i rondo forme, a takt je 4/4. I ovaj stavak otvara solo klavir. Sledi žestoko nadmetanje klavira, sa strmoglavim figurama, i orkestra koji ga smiruje. Bezuspešno.

Uobičajeno trajanje koncerta je oko 26 minuta (*Philharmonia Orchestra*, Vladimir Ashkenazy, iz 1966. godine: 11:16 + 7:30 + 8:06 = 26:42).

Trivia & Varia

• **Chôro** [pt: šoro; pt-br: šoru] je naziv muzičkog ansambla i muzičkog žanra koji se javlja u drugoj polovini 19. veka u Rio de Žaneiru. Muzika predstavlja sintezu različitih tipova afro-brazilske muzike i evropske popularne muzike. Iako "šoru" u portugalskom jeziku znači "plač" ili "žalost" (*chorar* = plakati), muzika je brza i vesela, tipično u formi ronda. Pojašnjenje razlike u naslovima: izdavač je delo objavio kao "Chôros (Nº1)" (prvi u nizu šorua) i verovatno se stoga delo vrlo često navodi kao Chôros No. 1 (s izostavljenom zagradom). Međutim, portugalski jezik tvori množinu dodavanjem nastavka "s" te je, dakle, *chôros* množina, a *chôro* jednina, i taj oblik naveden je u ovom vodiču: *Chôro* br. 1 za gudače

• **Mašise** (*maxixe*) je stari brazilski gradski ples umerenog tempa s kraja 19. veka, jedan od prvih egzotičnih plesova koji se proširio Evropom.

• **Sistrum** je instrument koji je u starom Egiptu korišćen u obredima, a kasnije i kod drugih naroda. Preteča je trianglera.

• **KV** ili samo **K**, je skraćenica od *Köchel-Verzeichnis* odnosno *Köchelverzeichniss* = Kešelov katalog, hronološki popis Mocartovih dela koji je 1862. izradio Ludvig fon Kešel (Ludwig von Köchel). Kasnije, kad su pronađena druga Mocartova dela, popis je revidiran, poslednji put u šestoj reviziji KV⁶ iz 1964. godine. Zbog održanja hronologije na broj su dodavane dodatne oznake, na primer KV⁶ 547a - Klavirska sonata u F-duru.

• Pojam "**akademija**" potiče od naziva mesta na kome je Platon držao školu filozofije. Zajedničke teme u nekom području, kao što su razne škole, naučne, filozofske ili umetničke rasprave, bile su počevši od renesanse osnova za stvaranje raznih institucija, koje su pritom preuzele glavno značenje pojma "akademija".

Od kraja 18. veka akademijom su nazivani popularni koncerti koje su održavali mnogi muzičari. Najpoznatiji od njih je Mocart, s mnogobrojnim akademijama održanim nakon preseljenja iz Salzburga u Beč 1781. godine. To su, u stvari, pretplatnički koncerti na kojima je, pored starih, predstavljao svoja nova dela.

• **Korizma** ili četrdesetnica je u Katoličkoj crkvi četrdesetodnevni post od Pepelnice (Čiste srede) do Uskrsa.

• **Kadence** (italijanski *cadenza*, od latinskog *cadere* - pasti, zaključiti) je melodijski ili harmonijski sklop kojim završava muzička celina. Potiče iz prakse ukrašavanja završnih tonova, naročito u baroknoj operi, a zatim i u koncertima. To je bio način da solisti pokažu svoju virtuoznost, a od klasicizma kompozitori i poneki istaknuti izvođači su zapisivali svoje kadence. Neki pak kompozitori nisu zapisivali kadence, ostavljajući izvođačima više slobode za improvizaciju. Za vreme kadence pratnja obično pauzira, ali mogu na kratko upasti i drugi instrumenti. Obično se javlja pri kraju prvog stavka, proizvoljnog tempa i trajanja. Na kraju kadence ponovo ulazi orkestar, bez ili sa solistom.

• **Sicilijana** (*siciliana*) je stari italijanski (sicilijanski) ples laganog tempa u 6/8 ili 12/8 taktu. Od baroka se često koristi kao stavak većih dela. Karakteristična je po sporom, lelujavom ritmu i melanholičnom raspoloženju.

Izvori (abecedno):

- abc-guitar.narod.ru
- dme.mozarteum.at
- imslp.org
- www.britannica.com
- www.enciklopedija.hr
- www.philorch.org

♦ **Zahvala umetnicima – aplauz i ovacije:** po muzičkom bontonu, **aplauz između stavova koncerta ili simfonije smatra se ometanjem** (umetnika u koncentraciji i slušalaca u praćenju radnje) i **po pravilu se ne aplaudira**, osim ako se ne radi o prvom izvođenju dela kome prisustvuje autor. Po završetku dela, sačekajte da se i poslednja nota rasprši u prostoru pre nego što počnete aplaudirati. Ako vam se izvođenje naročito sviđa, možete uzvikivati pohvale. Uobičajene su: ženama **bravá!**, muškarcima **bravó!** i skupno **braví!**. Uz intenzivan aplauz umetnici mogu izvesti *bis*, ali to možete i tražiti uzvikom **bis!** (lat. dvaput), a to još istaknuti ustajanjem. Može se, naravno, izraziti i negodovanje uzvikom **bu!**, ali sumnjam da će ikad izvođenje biti toliko loše, dovoljno je samo ne aplaudirati ako vam se izvođenje ne sviđa.

Vladimir Bonč-Brujević

NESLUŽBENI VODIČ KROZ PROGRAM KONCERTA NIŠKOG SIMFONIJSKOG ORKESTRA

(zamišljen kao dodatak službenom programu)

W. A. MOZART

– PUT JEDNOG GENIJA –

PETAK, 4. JUNA 2021. U 19 SATI
SALA NIŠKOG SIMFONIJSKOG ORKESTRA

...

Dirigent: Milena Injac

Solist: Andrija Mamutović, klavir

Niški simfonijski orkestar

...

P R O G R A M

[redosled izvođenja proverite u službenom programu]

Heitor Vila-Lobos *Chôro* br. 1 za gudače

Žorž Bize

Karmen svita za duvače

1. *Aragonaise*
2. *Habanera*
3. *Les Dragons d'Alcala*
4. *Les Toréadors*

Wolfgang Amadeus Mozart **Koncert za klavir i orkestar br. 23 u A-duru, KV 488**

1. *Allegro*
2. *Adagio*
3. *Allegro assai*

Ovaj vodič u elektronskom obliku, glosar, podatke o autoru, kao i druge zanimljivosti možete pogledati na stranici <http://bonc1.users.sbb.rs/> ili, ako vam je lakše, na *Google*-u potražiti tu stranicu kao "**rat protiv slova a**".

O izvođačima

Milena Injac, dirigent - biografiju možete pročitati u službenom programu NSO-a.

Andrija Mamutović, klavir - biografiju možete pročitati u službenom programu NSO-a.

Niški simfonijski orkestar osnovan je 1952. godine pod imenom "Simfonijski orkestar Radio Niša" i od tada jedna je od najznačajnijih institucija kulture u Srbiji. Sarađivao je s mnogobrojnim vodećim umetnicima iz zemlje i inostranstva. Nastupao je širom Evrope, kao i na značajnijim festivalima, na primer na Dubrovačkim letnjim igrama, Mokranjčevim danima u Negotinu i festivalu *Olympus* u Grčkoj. NSO je osnivač i organizator Niških muzičkih svečanosti (NIMUS), značajnog festivala s 30-godišnjom tradicijom. Za svoj rad Orkestar je dobio više nagrada i priznanja. Stalni sastav orkestra (podaci su preuzeti sa službene stranice NSO-a, gde stanje nije ažurirano od početka 2018. godine):

Prve violine Stanislava Alađozovski koncertmajstor Sanja Jović Đorđević zam. koncertmajstora Jasna Mijović Katarina Pešić Jelena Gušić Slobodan Jevtić Bojana Đolović	Viole Vladan Veljković principal Saška Stojanov Krstić zamenik principala Irena Veljković Suzana Savić	Flaute Tatjana Veličković Minčić principal Oboe Vladimir Vezenković principal Marjan Radevski	Horne Danilo Filipović principal Jelena Nikolić Srđan Kurtić Milan Azirović
Druge violine Tatjana Mijović Petrović principal Dejan Sotirovski zamenik principala Jelena Kocić Sandra Rakonjac Snežana Jovanović	Violončela Nataša Palić principal Aleksandra Petrović zamenik principala Ana Stanković Andrija Petrović	Klarineti Saša Minčić principal Aleksandar Mitić	Trube Darko Dimitrijević principal Aleksandar Milenković
	Kontrabasi Milovan Dimić principal	Fagoti Đorđi Alađozovski principal	Tromboni Nenad Vuksanović principal Bojan Vidanović

NSO redovno honorarno upošljava još nekoliko muzičara za dopunu orkestra (podaci nedostupni).

Kompozitori i dela

Heitor Vila-Lobos (Heitor Villa-Lobos [Ejtor Vila-Lobus]; Rio de Žaneiro, 05.03.1887. - Rio de Žaneiro, 17.11.1959.) bio je brazilski kompozitor, čelist, gitarist, dirigent i pedagog. Učio je violončelo i gitaru, ali za kompoziciju nije imao formalno obrazovanje. Rano je ostao bez oca i izdržavao se svirajući u *chôro*-ansamblima. U mladosti je puno putovao, skupljao i proučavao brazilsku narodnu muziku, a pri sedmogodišnjem boravku u Parizu upoznao se s evropskom muzičkom tradicijom. Širom Brazila radio je kao profesor muzike. Rukovodio je organizacijom brazilskog javnog muzičkog obrazovanja. Inicijator je osnivanja Muzičke akademije i 1945. njen predsednik. Njegov opus sadrži preko 1000 dela u skoro svim žanrovima klasične muzike (simfonije, opere, balete, solističke koncerte, horove, muziku za gitaru i klavir, muziku za decu...) Dela se odlikuju spojem brazilске narodne i popularne muzike s evropskom muzičkom tradicijom.

• *Chôro* br. 1 za gudače

Chôros je niz od 16 kompozicija (14 *chôros* + 2 *chôros bis* + uvertira) koje je Heitor Vila-Lobos napisao između 1920. i 1929. godine. *Chôros (Nº1)* je kompozicija za gitaru iz 1920. godine i objavljena je pod naslovom *Chôro típico* (tipičan šoru). Šoru je posvećen Ernestu Nazaretu (Ernesto Júlio de Nazareth), brazilskom pijanistu i kompozitoru *mašiša* i šorua.

Šoru br. 1 u e-molu, izvorno za gitaru, sastoji se od 136 taktova raspoređenih u formu ronda ABACA. Oznaka tempa je *andantino espressivo* (88 doba u minuti). Takt je 2/4.

Uobičajeno trajanje kompozicije je oko 4 minuta.

Žorž Bize (Georges Bizet; Pariz, 25.10.1838. - Bužival, 03.06.1875.) bio je francuski kompozitor iz perioda romantizma. Bize je diplomirao na Pariskom konzervatorijumu, zatim se specijalizirao u Italiji. Osnovno područje mu je operaska i simfonijska muzika, a pisao je i kantate, dela za klavir, kao i crkvenu muziku.

• Karmen

"**Karmen**" (fr. *Carmen*) je svakako najpoznatije Bizeovo delo. To je opera u 4 čina, za koju su libreto napisali Anri Meijak (Henri Meilhac) i Ludovik Alevi (Ludovic Halévy) na osnovu istoimene novele Prospera Merimeea (Prosper Mérimée). Premijerno je izvedena 03.03.1875. u Parizu.

Don Hoze ostavlja svoju devojku Mikaelu zbog Ciganke Karmen, koja je pak zaljubljena u toreadora Eskamilja. Opera završava tragično, kad Hoze zbog neuzvratačene ljubavi i ljubomore ubija Karmen.

• Karmen svite

Iz opere "Karmen" Bizeov prijatelj Ernest Giro (Ernest Guiraud) sastavio je dve orkestarske svite i objavio ih 1882. i 1887. godine. Obe svite imaju po šest stavaka i neznatno se razlikuju od Bizeove orkestracije.

Svita br. 1 (1882.)		Svita br. 2 (1887.)	
• <i>Prélude</i>	1. čin, preludij	• <i>Marche des Contrebändiers</i> Marš krijučara	3. čin, hor <i>Écoute, écoute, compagnon!</i> (Slušaj, slušaj, druže!)
• <i>Aragonaise</i>	interludij 4. čina	• <i>Habanera</i>	1. čin, arija Karmen <i>L'amour est un oiseau rebelle</i> (Ljubav je buntovna ptica)
• <i>Intermezzo</i>	interludij 3. čina	• <i>Nocturne</i>	3. čin, arija Mikaele <i>Je dis que rien ne m'épouvante</i> (Ništa me ne plaši)
• <i>Séguédille</i>	1. čin, arija Karmen <i>Près des remparts de Séville</i> (Na bedemu Sevilje)	• <i>Chanson du Toréador</i> Pesma toreadora	2. čin, introdukcija i arija Eskamilja <i>Votre toast, je peux vous le rendre</i> (Uzvracam vam zdravicu)
• <i>Les Dragons d'Alcala</i> Zmajevi iz Alkale	interludij 2. čina	• <i>La Garde Montante</i> Dignuta straža	1. čin, dečji hor <i>Avec la garde montante, nous arrivons, nous voilà!</i> (S dignutom stražom stižemo, evo nas!)
• <i>Les Toréadors</i> Toreadori	Tema iz preludija 1. čina i povorka toreadora iz 4. čina <i>Les voici! voici la quadrille des Toreros!</i> (Evo ih! Evo kvadrilje!)	• <i>Danse Bohème</i> Boemski ples	2. čin, Ciganski ples <i>Les tringles des sistres tintaient</i> (Šipke sištruma su zazvonile)

Podebljanim slovima u gornjem pregledu označeni su stavci iz večerašnjeg koncerta, po aranžmanu Keničija Kode (Koda Kenichi) za gudače.

Trajanje svite je oko 11 minuta.

Wolfgang Amadeus Mozart (Wolfgang Amadeus Mozart; Salcburg, 27.01.1756. - Beč, 05.12.1791.) bio je austrijski kompozitor i pijanist iz perioda klasicizma. Nazvan je "čudo od deteta" jer je već kao petogodišnjak počeo da piše muziku i održava koncerte pred evropskim plemstvom, među kojima je i dvaput u oktobru 1762. svirao čembalo pred caricom Marijom Terezijom. Pisao je simfonije, koncerte, opersku, horsku i kamernu muziku... Na popisu *KV... (Köchel-Verzeichnis)* nalazi se oko 850 dela u skoro svim žanrovima njegovog doba.

• Koncert za klavir i orkestar br. 23 u A-duru, KV 488

Povodom ~~korizmenih svečanosti~~ u proleće 1786. godine, Mozart je održao tri akademije na kojima je predstavio tri nova koncerta, KV 482 (br. 22 u Es-duru), 488 (br. 23 u A-duru) i 491 (br. 24 u c-molu). Koncert u A-duru završio je 2. marta, ali se, zapravo, ne zna na kojoj akademiji je premijerno izveden koji od navedenih triju koncerata. Mozart je, naravno, na svima bio solist na klaviru. Koncert je napisan u standardnoj formi brzi-spори-brzi stavak. Međutim, zbog izražajnosti, Mozart je obou zamenio klarinetom: solo klavir, flauta, 2 klarineta, 2 fagota, 2 horne, gudači.